KENT BİLGİ SİSTEMİ KAPSAMINDA OLUŞTURULAN TARİHİ ESER BİLGİ SİSTEMİ (TEBİS)

Fatih CEVAT[1], Hayriye ÖZOKUTAN ALP[2], Elif DAYSAL[3], Banu KÜÇÜK[4]
M.Fatih TOPRAK[5], Murat TAŞYÜREK[6]

Kayseri Büyükşehir Belediyesi, kudeb@kayseri.bel.tr
[1]Kudeb Şube Müdürü, Kayseri Büyükşehir Belediyesi,İmar ve Şehircilik Daire Başkanlığı, 38010, Kayseri, kudeb@kayseri.bel.tr
[2]Mimar, Kayseri Büyükşehir Belediyesi,İmar ve Şehircilik Daire Başkanlığı, 38010, Kayseri, hozokutanalp@kayseri.bel.tr
[3]Arkeolog, Kayseri Büyükşehir Belediyesi,İmar ve Şehircilik Daire Başkanlığı, 38010, Kayseri, edaysal@kayseri.bel.tr
[4]Sanat Tarihçisi, Kayseri Büyükşehir Belediyesi,İmar ve Şehircilik Daire Başkanlığı, 38010, Kayseri, bkucuk@kayseri.bel.tr
[5]Yüksek Şehir Plancısı, Kayseri Büyükşehir Belediyesi,İmar ve Şehircilik Daire Başkanlığı, 38010, Kayseri, mftoprak@yahoo.com
[6]Bilgisayar Yüksek Mühendisi, Kayseri Büyükşehir Belediyesi, İmar ve Şehircilik Daire Başkanlığı, 38010, Kayseri, mtasyurek@kayseri.bel.tr

ÖZET

Kayseri M.Ö. 3000'li yıllarında başlayan ve bilinen 5000 yıllık tarihi ile birçok medeniyete ev sahipliği yapmıştır. İlk bilinen yerleşke kentin doğusundaki Kaniş-Karum yerleşkesidir. Daha sonraki dönemlerde Roma, Bizans, Selçuklu, Osmanlı İmparatorluk dönemlerine sahne olmuştur. Karum Krallığından günümüze birçok tarihi ve kültürel mirası barındıran tarihi bir kent kimliği taşımaktadır. Tarihi Kayseri kenti kaleler, medreseler, külliyeler, saraylar, hanlar, hamamlar, konutlar vb. birçok farklı dönemlere ait tarihi eserleri bünyesinde barındırmaktadır.

Kayseri hinterlant sınırları içerisinde 900'ü aşkını koruma altına alınmış olmak üzere sayısız tarihi eser bulunmaktadır. Bu eserlerin envanterinin tutulması, bilgi ve belgelerin derlenmesi, analizlerinin yapılması ve geçmişten günümüze gelen bu eserlerin yaşatılarak gelecek nesillere de aktarılması kapsamında kent bilgi sisteminin bir parçası olan Tarihi Eser Bilgi Sistemi kent için çok önemli bir bilgi sistemi çalışmasıdır.

Tarihi Eser Bilgi Sistemi ile Kayseri'nin tarihsel, kültürel, fiziksel ve doğal karakterini yansıtan tarihi eserlerinin sanal ortamda kullanıcılara açılarak tanıtımı yapılmaktadır. Tarihi Eser Bilgi Sistemi (TEBİS) çalışmalarında uydu görüntüsü, halihazır haritalar, ortofoto görüntü vb. altlıklar kullanılarak ve yerinde incelemeler yapılarak tarihi eserlerin coğrafi konumları belirlenerek sayısal ortama aktarılmıştır. Sonrasında tarihi eserler kategorilere ayrılarak her bir esere ait dokümanlar (tescil fişi, yapının resmi, yapının bilgilerini içeren pdf dokümanı) öznitelik bilgileri (pafta, ada, parsel, envanter no, tescil tarihi ve sayısı) sisteme girilmiş ve sürekli olarak güncellenmektedir.

Anahtar Sözcükler: *Kent Bilgi Sistemi, Tarihi Eser, TEBİS*

HISTORIC BUILDINGS INFORMATION SYSTEM ESTABLISHED UNDER CİTY INFORMATİON SYSTEM

Fatih CEVAT, Hayriye ÖZOKUTAN ALP, Elif DAYSAL, Banu KÜÇÜK
M.Fatih TOPRAK, Murat TAŞYÜREK
Kayseri Metropolitan Municipality, kudeb@kayseri.bel.tr

ABSTRACT

Kayseri, BC Years starting in around 3000 and known 5000 years of history, has been home to many civilizations. The first known settlements, which is located east of the city, is Kaniş-Karum. In later times the Roman, Byzantine, Selcuk and Ottoman Empire was the scene of the period. It, contains many historical and cultural heritage of the Kingdom of Karum, is a historical city. The City of Kayseri incorporates many historical monuments from different periods as Castles, madrassas, religious, palaces, inns, baths, dwellings.

There are countless historical artifacts within the boundaries of Kayseri hinterland and 900 of them were taken to protect. Historic Buildings Information System which is part of The City Information System is a very important to keep an inventory of these works, to compile information and documents, to analyze and to transmit to future generations.

Kayseri's historical, cultural, physical and historical monuments are opened to users in a virtual environment with The Historic Buildings Information System. Geographical locations of historical monuments were detected using satellite imagery, land use maps, orthophoto image and examination in place. Then, the locations saved the the system. The historical monuments were categorized. All documents (registered plug, photo, pdf document) related to each monuments and attribute information (threader, island, plot, number of envanter, register date and count) were saved the sytem and are updating.

Keywords : *City Information System, Historical Monuments*

1. GİRİŞ

Kayseri M.Ö. 3000'li yıllarında başlayan ve bilinen 5000 yıllık tarihiyle dünyanın en eski yerleşim merkezlerinden biri olup birçok medeniyete ev sahipliği yapmıştır. Bilinen ilk yerleşke kentin doğusundaki Kaniş-Karum yerleşkesidir. Daha sonraki dönemlerde Roma, Bizans, Selçuklu, Osmanlı İmparatorlukları dönemlerine sahne olmuş medeniyet merkezlerinden birisidir. Kayseri hinterlant sınırları içerisinde bahsedilen uygarlıklara ait 900'ü aşkını kayıt altına alınmış sayısız tarihi eser bulunmaktadır. Bu eserler Roma, Bizans, Selçuklu, Osmanlı ve Cumhuriyet Dönemine ait Kale, Külliye, Medrese, Şifahane, Kapalı Çarşı, Saray, Kervansaray, Han, Hamam, Türbe, Kümbet ve konutlardan oluşan yapılar ile Sit alanları, höyükler ve tümülüslerden oluşan alanları kapsayan bir kültür mirasına sahiptir.

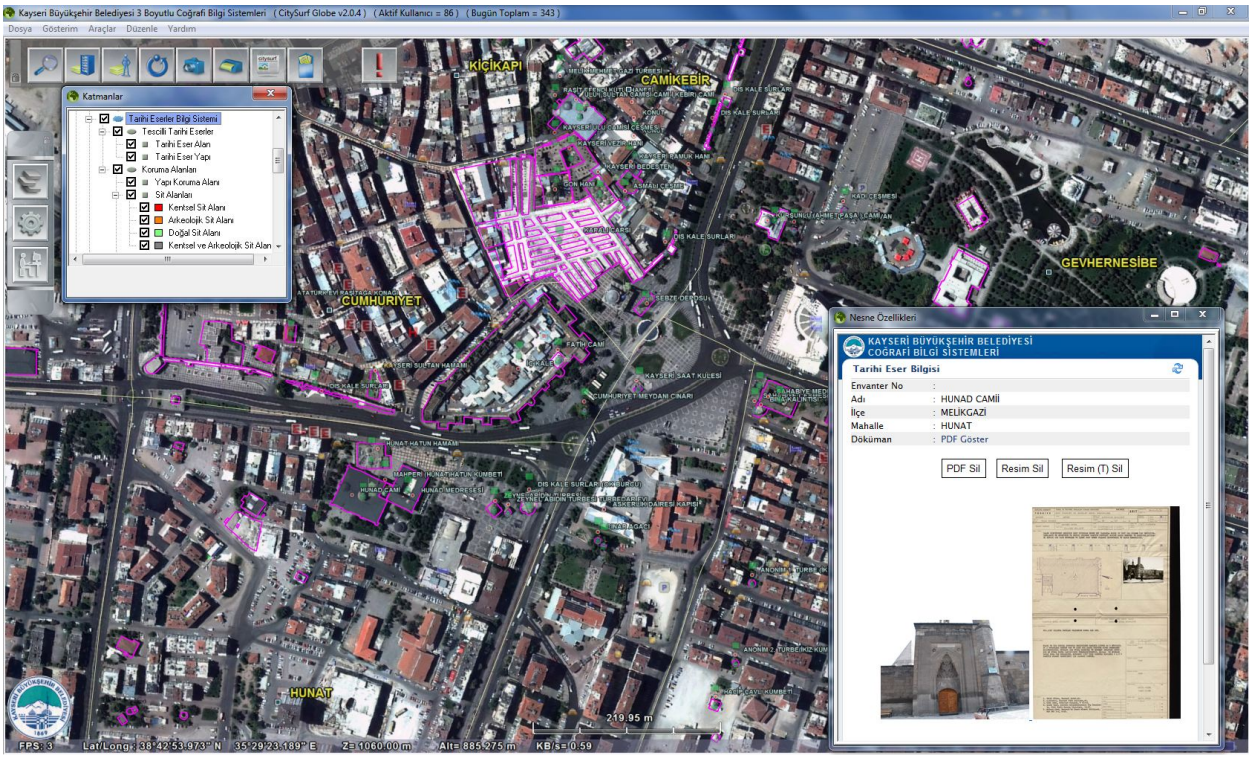
Kayseri'deki tarihi eserler ile ilgili iş ve işlemleri yürütmek amacı ile 2007 yılında Koruma Uygulama Denetim Bürosu (KUDEB) kurulmuştur. Bu kapsamda KUDEB Müdürlüğü; tarihi eserlerin envanterlerinin kayıt altına alınması, restorasyon denetimleri, basit onarım izinleri, koruma alanlarının denetimi vb. çalışmaları kapsayan tarihi eserlerle ilgili işlemleri yürütmektedir. Tarihi eserlerin korunmasına yönelik yapılan işlemlerin daha sağlıklı ve sistemli yapılabilmesi kapsamında tarihi eserlerin envanterinin tutulması, bilgi ve belgelerin derlenmesi, analizlerinin yapılması ve geçmişten günümüze gelen bu eserlerin yaşatılarak gelecek nesillere de aktarılması için kent bilgi sisteminin bir parçası olan Tarihi Eser Bilgi Sistemi oluşturulması gerekliliği ortaya çıkmış ve 2009 yılında çalışmalara başlanılmıştır. Tarihi eser bilgi sistemi çalışmaları öncelikle tarihi eserlerin envanter bilgilerinin toplanması ile başlamıştır. Daha sonrasında eserlerin coğrafi konumlarının belirlenmesi çalışmalarına geçilmiştir. Konum belirleme çalışmalarında halihazır harita, ortofoto görüntü, imar planı vb. altlıklar kullanılarak veriler sayısallaştırılmaya başlanmıştır. Bu çalışmaya paralel olarak altlıklardan konumları belirlenemeyen tarihi yapılar için arazi ölçüm ve fotoğraflama çalışmaları yapılmıştır. Ardından coğrafi konumları belirlenen yapılara envanter bilgileri ve fotoğrafları girilme çalışmaları yapılmıştır.

2. TARİHİ ESER BİLGİ SİSTEMİ (TEBİS) VERİLERİNİN OLUŞTURULMASI

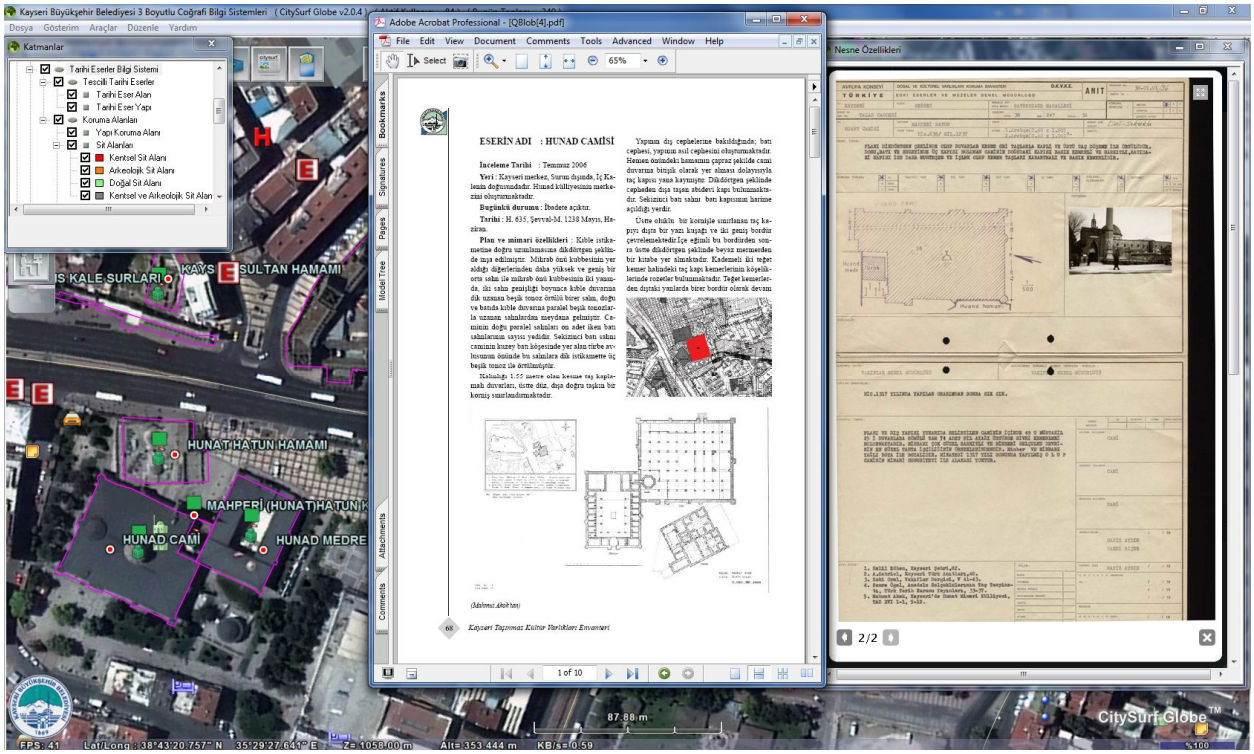
Tarihi eser bilgi sistemi çalışmaları Kayseri hinterlant sınırları içerisinde yer alan tarihi yapıları ve alanları kapsayan bir çalışmadır. Çalışmada öncelikle tarihi yapılar; Kale, Külliye, Medrese, Şifahane, Kapalı Çarşı, Saray, Kervansaray, Han, Hamam, Türbe, Kümbet, konut vb. kategorilere ayrılarak yapılara ilişkin; tescil fişi, fotoğrafı ve yazılı belgeler her bir yapı için ayrı bir dosya olacak şekilde sayısal olarak hazırlanmıştır. Yapılara ilişkin verilen toplandıktan sonra yapıların coğrafi konumlarının belirlenmesi çalışması yapılmıştır. Bu çalışmada halihazır harita, ortofoto görüntü, uydu görüntüsü ve imar planları vb. altlıklardan faydalanılmıştır. Bu altlıklarla konumları belirlenemeyen yapılar ise alan çalışması yapılarak konum verileri belirlenmiştir. Ayrıca fotoğrafı olmayan yapılarında yine alan çalışması yapılarak fotoğrafları çekilmiştir. Verilerin toplanması ve sayısallaştırılması çalışmalarından sonra yapıların Kent Bilgi Sistemi kapsamında oluşturulan Tarihi Eser Bilgi Sistemine entegrasyonu çalışmalarına başlanmıştır. Bu aşamada veriler CAD ve GIS tabanlı programlar arayıcılığı ile kent bilgi sistemine entegre edilebilir hale getirilmiştir. Bu kapsamda yapının bilgilerini içeren belgeler pdf formatına, yapının resmi ve tescil fişi ise JPEG formatına çevrilmiştir. Ayrıca tarihi yapılara ait öznitelik bilgileri (pafta, ada, parsel, envanter no, tescil tarihi ve yılı) sisteme girilmiştir. Verilerin toparlama, dönüştürme ve oluşturma çalışmaları devam ederken eş zamanlı olarak tarihi yapı verilerinin sitemem entegrasyonu çalışmalarına başlanmıştır.

3. TARİHİ ESER VERİLERİNİN KENT BİLGİ SİSTEMİNE ENTEGRE EDİLMESİ

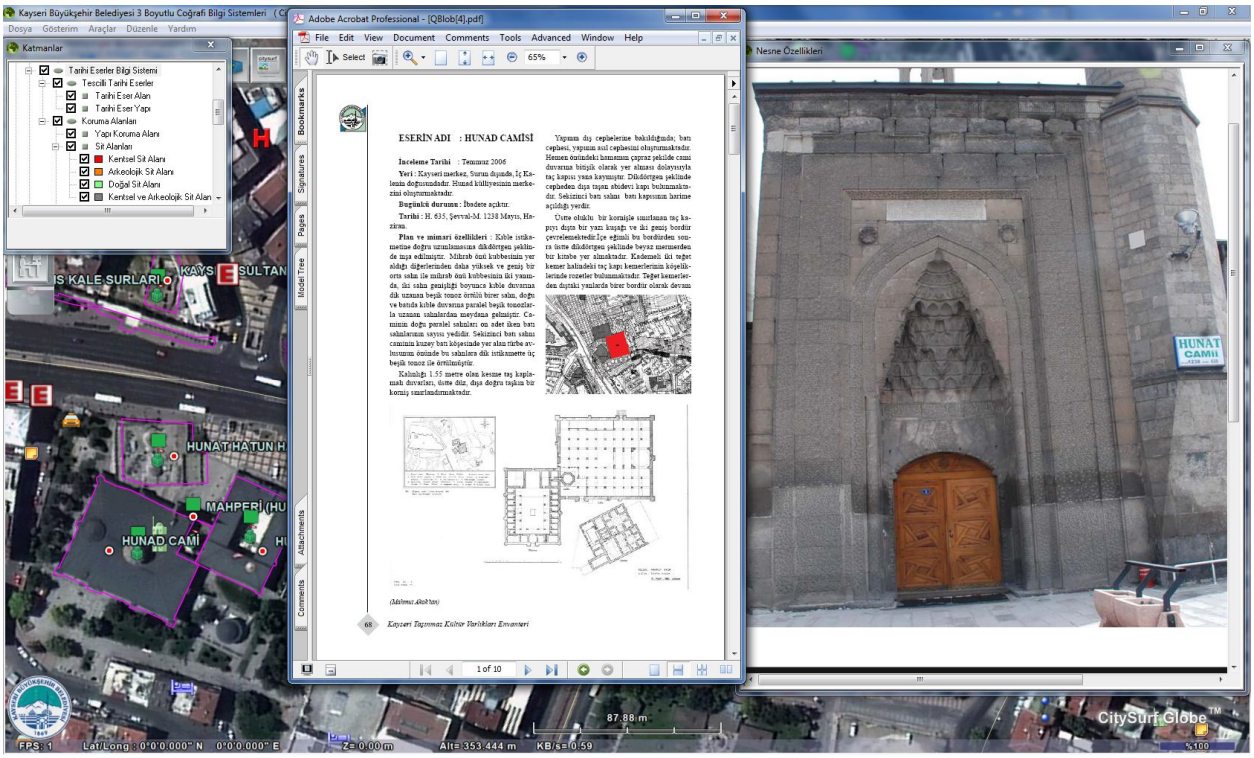
Tarihi eser verilerinin toplanması, derlenmesi ve düzenlenmesi çalışmaları yapılırken eş zamanlı olarak Kent Bilgi Sistemine entegre edilme çalışmalarına başlanmıştır. Kent Bilgi Sisteminde verilerin depolanması için Oracle veri tabanı, verilerin sunumu ve uygulama geliştmek için CitySurf arayüzü, verilerin GIS formatına uygun hale getirilebilmesi için masaüstü uygulaması olarak Geomedia programlarının kullanılmıştır. Kent Bilgi Sistemi altında Tarihi Eser Bilgi Sistemi için veri tabanında nokta ve alan geometri tiplerinde tablolar oluşturulmuştur. Bu tablolardaki verilerin gösterimi ve güncellenmesi 3 Boyutlu Kent Rehberi programı (Citysurf) kullanılarak yapılmıştır. Sistemin nokta ve alan verileri halihazı harita, ortofoto görüntü, uydu görüntüsü ve imar planları vb. altlıklar da kullanılarak citysurf programı aracılığı ile veri tabanında yer alan Tarihi Eser Bilgi Sistemi kolonlarına işlenmiştir. Sistemin veri tabanında yer alan kolonları içerisine yapıların öz nitelik bilgileri (pafta, ada, parsel, envanter no, tescil tarihi ve yılı), tescil fişi ve resmi işlenmiştir. Veri tabanına işlenen yapılar sorgulanabilir ve güncellenebilir hale getirilmiştir.

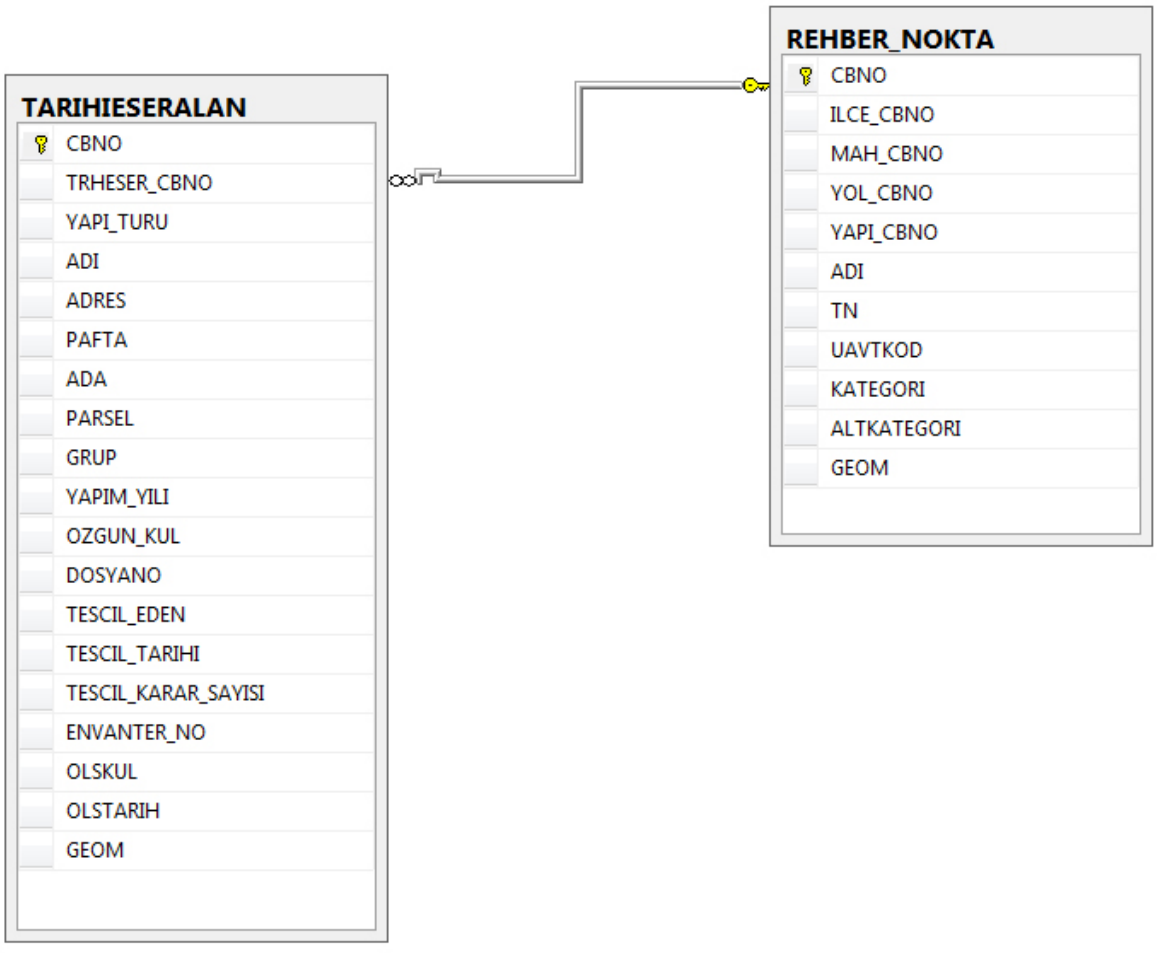
Resim 1. Citysurf programında uydu görüntüsü üzerine işlenmiş tarihi yapıların görünümü

Resim 2. Citysurf programında yapının pdf dökümanının ve tescil fişinin görünümü

Resim 3. Citysurf programında yapının pdf dökümanının ve resminin görünümü

Şekil 1İlişkisel Veri Tabanı Tabloları

Bu sistem Şekil 1'de görüldüğü gibi TARIHIESERLAN ve REHBER_NOKTA tablolarından oluşmaktadır. Bu tablolar oracle veritabanında oluşturulmuş spatial verilere sahip tablolardır. Geom sütünlarında koordinat bilgileri tutulmaktadır. CitySurf ile de kullanıcıların 3 boyutlu olarak görmesi, yetkili kullanıcının gerekli bilgileri eklemesi ve güncellemesi sağlanmıştır. Vatandaşların tarihi eserleri görebilmesi için asp. Net ortamında bir uygulama yazılmış olup bu uygulama CiytSurf'de tıklandığı zaman tarihi eserlerin pdf, tescil fişi ve resim gibi gerekli bilgileri (Resim 1, Resim 2 ve Resim 3) gösterilmesi sağlanmıştır.

TARIHISERALAN tablosunda tarihi eserlerin Ada, Pafta, Parsel, Tescil Tarihi, Evanter Numarası, Pdf Dökümanı ve alan bilgisi tutulmaktadır. Bu tablodaki TRHESER_CBNO ile REHBER_NOKTA tablosundaki CBNO bir birine bağlıdır. REHBER_NOKTA tablosunda bu tarihi eserin ilçe, mahalle, cadde sokak bulvar küme evler, yapı, kategori, alt kategori ve tarihi eserin orta noktasının koordinat bilgisi tutulmaktadır. Oluşturulan bu sistem sayesinde tarihi yapıların sisteme girilen verileri görüntülenebilir, sorgulanabilir ve analiz edilebilir hale getirilmiştir.

4. TARİHİ ESER BİLGİ SİSTEMİ GÜNCELLEMELERİ VE GELİŞTİRME ÇALIŞMALARI

Tarihi Eser Bilgi Sistemi mevcut verilerin veri tabanına girilmesi işlemleri tamamlanmıştır. Citysurf programı tarihi yapıların tescil fişleri, pdf belgeleri ve resimleri görüntülenebilir hale gelmiş ve sistem çalışmaya başlamıştır. Tarihi yapılara ilişkin verileri sürekli artmakta ve yeni tarihi eserlerin tespit ve tescili yapılmaktadır. Dolayısıyla sistemin sürekli güncellenmesi, yeni tescil edilen tarihi yapıların sisteme girilmesi ve yapıya ilişkin yeni veriler bulunduğunda sisteme girilmesi gerekliliği ortaya çıkmıştır. Dolayısıyla yeni veriler doğrultusunda sistemin güncellenmesi sağlanmaktadır.

Oluşturulan Tarihi Eser Bilgi Sistemine ilişkin güncelleme çalışmaları devam ederken sistemin geliştirilmesine ilişkin çalışmalarda bu işlemlere paralel olarak devam etmektedir. Kayseri hinterlant sınırları içerisindeki tarihi yapılar noktasal olarak sisteme girilmiştir. Fakat tarihi yapılar dışında hinterlant sınırları içerisinde koruma alanları mevcuttur. Bu alanlar; yapı koruma alanları, sit alanları(kentsel sit alanı, arkeolojik sit alanı, doğal sit alanı, kentsel ve arkeolojik sit alanı) ve etkileşim geçiş alanlarından oluşmaktadır. Bahse konu bu alanlarında Tarihi Eser Bilgi Sistemine girilerek tarihi eserlerin ve koruma alanlarının bir bütün olarak görüntülenerek istenildiği gibi görüntüleme, sorgulama ve analiz çalışmaları yapılabilecektir. Şu anda Koruma alanlarının verilerinin temini işlemleri tamamlanmıştır. Verilerin sayısallaştırılma işlemleri devam etmektedir. Ayrıca veri tabanında koruma alanlarına ait alan geometrisi tipindeki tablo yapısı oluşturulmuştur. Koruma alanlarının sisteme entegre edilmesi ile bu geliştirme çalışmaları çok yakın zamanda tamamlanacaktır. Tarihi Eser Bilgi Sistemi üzerinde güncelleme ve geliştirme çalışmaları devam etmektedir.

5. SONUÇLAR

Tarihi Eser Bilgi Sistemi genel hatları ile oluşturulmuş ve kullanıma sunulmuş durumdadır. Bu sistem üzerinden tarihi eserlerin; konum, öznitelik bilgileri, tescil fişleri, pdf dökümanları ve fotoğrafları görüntülenebilmektedir. Bu sistem kamu kurum ve kuruluşları ile vatandaşların hizmetine sunulmuştur. Kayseri Büyükşehir Belediyesi internet sitesi üzerinden citysurf programı indirilerek sistem kamu kurumları ve vatandaşların kullanımına sunulmuştur. (Bu sistemin diğer bir amacı da tarihi eserlerimizin tanıtımının yapılarak kent turizmine katkı sağlamaktır.) Ayrıca Sistem Kayseri Büyükşehir Belediyesi KUDEB Müdürlüğünce aktif bir şekilde kullanılmakta ve güncellenmektedir. Sonuç olarak Tarihi Eser Bilgi Sistemi kültürel mirasımızın korunması, yaşatılması ve tanıtılması kapsamında önemli bir projedir.

KAYNAKLAR

Özbek, Y., Arslan C., Kayseri Taşınmaz Kültür Varlıkları Envanteri, 2008, Kayseri

Kayseri Kültür Varlıklarını Koruma Bölge Kurulu verileri.

Kayseri Büyük Şehir Belediyesi İmar ve Şehircilik Dairesi Başkanlığı verileri